

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Linda Mariana, Sive De B. Virgine Lindensi

Clagius, Thomas

Coloniae Vbiorvm, 1659

II. Simonis Rudnicii Episcopi Varm. pro resarcienda per Ducatum & universam Prussiam fide Catholicâ, egregii conatus; proque instauranda Linda primus labor atque industria.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11544

mines Catholici intuerentur, non poterant non habere magnam, de renascitura quandoque Tilia Marianæ gloria, spem atque expectationem. Si enim reptantibus et jamnum super terram radicibus, & per fibras, terræ leviter immixtas, succum magis furantibus quàm haurientibus, videas plerumque Arborem sensim prorumpere, & in virgultum ita surgere, ut brevi intervallo & gramen, & humi myricas, quibus æquo aliquandiu colludebat gradus, ac supereminus despectet; quin & in gemmas, fructes, ac surculos turgeat, & demum frondibus aciliis, propè ad lasciviam vestita, in flores & fructus non sine gravi sui met pondere exuberet; quid non expectandum fuit de Tilia Mariana, tam altis temper, & tam propè firmatis nixa radicibus? Et sane respondit ad extremum tantæ expectationi, ut memorabitur, eventus.

CAPUT II.

Simonis Rudnicii, pro refarcienda per Ducatum, & universalem fiam fide Catholicâ, egregii conatus; proque instauranda Linda Mariana primus labor atque industria.

Quod de magno Ecclesiæ populiq̃ Hebræo sacerdote, Simone Oniæ filio usurpavit Syracusanus. (a) videor mihi de Simone Rudnicio Varmianensi Episcopo, triginta circiter ab hinc annis defuncto usurpare jure posse: *Simon sacerdos magnus, qui in sua suffulsi domum, & in diebus suis corroboravit Templum. Templi etiam altitudo ab ipso fundata est;* dicitur

(a) Eccli. 50.

adificatio, & excelsi parietes Templi. In diebus eius emana-
 verunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt su-
 pramodum. Qui prevaluit amplificare civitatem, &c. Er-
 go Simon Oniæ suffulsi domum, quia Templum sub
 auspiciis Darii Hystaspis Persarum Regis, à Zoroba-
 bele & Jesu Pontifice reedificatum (a) quod cxxx.
 annos utque ad Simonis Oniæ Pontificatum, multa
 vel ab ipsis temporum injuriis & vetustate, contra-
 xerat vitia, Peribolo, & substructionibus, aggestam
 intramuros terram continentibus, firmavit. At verò
 Simon Rudnicius, suffulsi itidem domum, quia Ec-
 clesiam Catholicam, quæ secundum Apostolum (b)
 est columna & firmamentum veritatis, nullo quidem
 suo vitio, sed variis sectariorum molitionibus in
 Prussia, præsertim verò in Ducatu, admodum incli-
 natam, non tam peribolis aut aggestis terrâ substru-
 ctionibus, quàm firmissimis pactorum convento-
 rum sanctionibus, & novis Regum Reique publ. Po-
 lonæ constitutionibus ita stabilivit, ut, cum pro suo
 more Prædicantes (Joanne Behmio in orat. secul. &
 alibi, Mislenrà in Manuali, Ducibus) Panolethtiam,
 sive totalem Catholicæ in Ducatu religionis ruinam
 jactarent, illa Simonis nostri curâ atque industria,
 multò, quàm ante videri poterat, & stabilius sit ex-
 plicata, & explicatiùs stabilita. Adhæc, ille altitudi-
 nem Templi fundavit, cum duplici adificatione, & ex-
 celsis parietibus; quia vel Templum in sublime, per
 geminam confignationem extulit, vel in imum per
 adjectas substructiones, & altissima earundem fun-
 damenta, stabilivit: Iste verò quia Ecclesiæ Catholi-
 cæ di-

Q 4

(a) 1. Esd. 2. (b) 2. Tim. 4.

cæ dignitatem, cum alibi, tum in contermino Præ-
 fæ Ducatu, ita erexit, in sublime, ut simul firmissimis
 quæ divini, quæ humani juris basibus ac fundamen-
 tis perpetuum solidârit. Denique ut reliqua missa fa-
 ciamus, & ad ea, quæ hujus loci propria sunt, acceda-
 mus, *ille prevaluit amplificare civitatem*, non modo
 quia Templum exedris, porticibus, cæterisque Tem-
 plo adjunctis fabricis auxit; verum etiam quia ipsa
 urbem Hierosolymam, tum plateis & domibus, tum
 civibus & incolis (qui, ductis in Ægyptum, per Pe-
 lemæum Lagi, centum viginti millibus, & antè
 Seleuco per universam Asiam ubique sparsis, immu-
 nuti admodum fuerant) augustiorem vastioremque
 reddidit. Iste verò, quia non modò in Episcopat
 Varmiensi erectis à fundamento, vel certè egregie
 promotis Templis (quale Heilsbergæ S. Stanislai pro
 Polonis, Seeburgi pro iisdem, alibi alia) sed etiam
 adjuncto Ducatu, quæ ex iniqua sectariorum posses-
 sione recuperatis, quæ etiam recens erectis Dei Ec-
 clesiis, domum Dei plurimum auxit. Hoc enim ex
 po Rudnicii virtus maximè emicuit; ut, qui se Ec-
 clesiæ Catholicæ Antistitem, atque ovium Christi-
 anorum Pastorem, esse semper meminisset, semper, tum pro
 restituendis ovium mandris, tum pro ovibus ad ma-
 dras reducendis vigilaret. Et vigilavit sanè, non cura
 ratè minùs, quàm feliciter & fortunatè. Nam, & ab
 viri nobiles in Ducatu, Tempa in suis fundis posside-
 (uti Berzevicii in Liffenau, vulgo *Lisnovvo*; Rivocit
 Lentzko, Rosciszevii in Przelau) Rudnicio vel pro-
 cuncte vel adjuvante, exactis Pseudo-evangelicis
 vicinibus, Catholicæ Ecclesiæ restituerunt; & ip-
 sum

summâ plurium annorum contentione, tum Elbingæ, princepsurbis Templum, Catholicæ vindicavit Ecclesiæ; tum Regiomonti, ut novum à fundamentis excitaretur (quod hodieque, quanquam necdum ad coronidem latis deductum viget) pari jure atque labore pervicit. Sicut autem Elbingæ, exeunte Anno MDCXVII. recuperatam de manu Prædicantium Ecclesiam Parochialem ipse iteratò consecravit; ita quinquennio ante Regiomonti, primum ipse per se lapidem in fundamenta Catholici Templi, cum hac inscriptione jecit:

D. O. M.

In honorem DEI Omnipotentis, Beatissimæ Virginis MARIÆ, & omnium Sanctorum, nec non Patronorum Ecclesiæ hujus, SS. Andreae Apostoli, Joannis Baptista, Adalberti Episcopi & Martyris: Illustrissimus & reverendissimus Episcopus Varmiensis, D. Simon Rudnicii, hujus Ecclesiæ Ordinarius, lapidem hunc angularem consecratum, iuxta ritum SS. Ecclesiæ Catholicæ Rom. fundamentis imposuit, die XXII. Maii, Anno MDCXIV.

Sed hæc, aliaque id genus, maximo labore juxta ac felicitate perfecta, quanquam maxima essent, & ad Rudnicii immortalitatem nominis plurimum facerent; præ Lindæ Marianæ recuperatione atque restauratione minora semper censebat ipsemet Rudnicus. Hoc planè campo Hercules noster primum, hoc itidem fere postremum laborem; cum se starum monstris exantlavit. Posteaquam pridie Non. Novemb. currentis seculi Anno quarto, ad constantiam Varmiensis Collegii suffragia, in Episcopum Varmiensem, à Sigismundo III. est renuntiatus, & in sequen-

Q 5

te An

te Anno MDCV. Varmiam Dominicâ Palmarum
 tanquam plurimarum Palmarum ex Hæresi aliisque
 vitiis futurus victor, auspiciatò est ingressus, nihil ha-
 buit antiquius, quàm ut eodem ipso anno citra o-
 mnem moram, ad vindicandam è manibus adver-
 siorum Lindam adjiceret animum. Extant in Tabu-
 lario Collegii nostri Resseliensis, inter alia Linda-
 Marianæ monumenta, singulares de hac Rudolphi
 contentione literæ. Quarum causâ operæ præciua
 est, paulò altius negotium quàm brevissimè redol-
 diri. Ducatus Prussiae Anno MDXXV. jure Feudali
 collatus est Alberto Marchioni Brandeburgico, et
 primo Ordinis Theutonici in Prussia Magistro, a Si-
 gismundo I. Poloniae Rege; admissus ad idem Feudum
 jus, tribus ejusdem Alberti fratribus, Georgio, Cas-
 miro, & Joanne (quartus enim frater Wilhelmus
 Rigensum egit Archiepiscopum) ita ut masculinâ Al-
 berti deficiente stirpe, ad dictos fratres eorumque
 hæredes jus illud devolveretur. Albertus è secunda
 uxore, Maria Brunsvigia, reliquit hæredem Al-
 bertum Fridericum; qui, patre in Japiau, matre vetò
 giomonti simul eadem die, quæ erat vicesima Martii
 Anno MDLXVIII. extinctis, in Feudum Anno
 proxime sequente successit, & Privilegio, in Lublino
 bus ejusdem Anni Comitibus dato, confirmatus.
 Verùm cum ab ipso fere suscepti Regiminis exordio
 ad MDCXVI. usque annum, quo defunctus est
 Fischhusii mense Augusto, capitis animique agri-
 dine ita laboraret, ut vulgo non nisi *heri infirmi* nomi-
 meretur (a) Curatores illi, toto illo tempore co-

(a) Der blöde Herr.

fitui oportuit. Primus Curatorum loco admotus illi
 est, Anno eodem MDLIX. Georgius Fridericus, sive,
 ut à Commissariis Regiis (a) Anno MD CIX. voca-
 tur, Georgius ab Anspach, tanquam Georgii ad Feu-
 dum initio admissi filius, & Alberti Friderici patrue-
 lis, qui (quemadmodum ex libro Privilegiorum (b)
 constat, defuncto parente, primùm per Legatos, de-
 inde verò ipse per se, jus Feudi Anno MDLXII. jam
 antè adierat. Georgio Friderico, & cum eo, Anspa-
 chianâ sive Franconicâ serenissimæ Domus Brande-
 burgiæ familiâ, circa Annum MD CIII. à Feudo jux-
 ta a seculo hoc decedentibus, altera Domus Bran-
 deburgica, & quidem electoralis (quæ vulgo Mar-
 chiaca, à Commissariis verò Regiis in Cautione An-
 ni MD C XII. die XXII. data *Onoldina* atque etjam
Culmbachiana dicitur) primùm quidem per Joachi-
 mum Fridericum Electorem, in jus, ut vocant *Cura-
 tela*, deinde per ejusdem filium Joannem Sigismun-
 dum ejusque posteros, in ipsum Feudi jus successit.
 Prius tamen, quàm Domus Marchiaca & electoralis
 succederet, inter alias cum Sigismundo III. ac Repub.
 Polonâ conditiones, Anno MD CV. propositas, & à
 serenissimo Joachimo Friderico Electore eodem
 tempore, illiusque posteris Anno MD CIX. ac dein-
 cept admissas, atque juramento firmatas, illæ quoque,
 quæ ad præsens institutum maximè pertinent, nume-
 rantur, tum in libro Privilegiorum (c) tum à Joanne
 Behmio in præfatione ad orationes seculares, &
 Mislena in Manuali (d) *Prima* quidem, ut exerci-
 tium

(a) pag. 100 (b) pag. 59. (c) pag. 140. (d)
 pag. u 6.

tium Catholicæ Religionis. quemadmodum de jure fuit, & semper esse debuit, omnibus in Ducatu sit omnino liberum. *Alter*a verò, ut Catholico cuivis liberum sit, Tempia, Sacella, Oratoria, in suos suorumque usus erigere; vel jam ante in suo fundo erectis uti, frui, & gaudere. *Tertia*, ut cuivis Catholico jus patronatus, quæ cum suo fundo possedisset, sacra recta integerrimè permaneant. *Quarta*, ut Catholico ad munera dignitatesque publicas, ex æquo cum cæteris pateat aditus. *Quinta*, ut pro publico Religioni Catholicæ exercitio, geminum Templum Regiomonti erigatur, fundetur, atque pro dignitate dote

Atque hoc Catholicæ Religionis in Ducatu jus, cum in Comitibus Anni MDCV. non tam quaesitum, quam roboratum, stabilitumque accepisset Rudolphi; aut potius ipse (tanquam is, qui paulò antè ut Referendarius Regni, eo verò tempore ut Episcopus ac Senator ad clavum Reipub. sedebat) confirmatum, stabiliri que curasset; nulla interposita mora, Henrico Hindenbergio Canonico Varmienf. cujus patris antè jam meminimus; & Jacobo Schrotero præpoto tum Gutsadien. postmodum verò etiam Canonico Varmien. nuntiis ad serenissimum Electorem ab se Regiomontum missis, inter cætera negotia, Lindæ Marianæ Vindicias, restitutionemque maximè voluisse curæ. Testantur id ipsius literæ, quarum, uti promisimus, exemplum jam hîc ponimus.

Reverendi Domini, Fratres carissimi.

Oblitus sum, cum Dominationes Vestra à me discederent, negotii illius pii & sancti, de sacello, in fundo illo Tillæ

ditto, per D. Fridericum Berent extruendo. Rogo, omnem
 Dominationes Vestra navent operam, quò licentia à Ma-
 gnificis Dominis Regentibus obtineatur; quamputamus non
 adeò fore difficilem, ex eo, quòd in contractu illo curatorio,
 cum Regia Maiestate inito, cautum hoc extat, ut liber sit
 Ecclesiarum Catholicarum in Ducatu usus, tam iam exi-
 stentium, quàm adificandarum. Con sensum Domini fundi,
 pretendit se iam habere Dominus Fridericus, prout ex
 scheda adiuncta intelligit. His Dominationes Vestras
 optimè valere cupio. Datum Heilsberga 9. Septemb. Anno
 1605.

Reverendarum DD. VV.

Frater amantissimus

SIMON RUDNICII,
 Episc. Varm. m. p.

Literas hasce Rudnicius non solùm, proprio, ut
 ajunt Marte, sed manu quoque propriâ integras ex-
 aravit; ut, vel hinc pateat, quàm Lindæ Marianæ ne-
 gotium optimo Præfulti fuerit cordi; quod non mini-
 strorum, uti plerumque cætera omnia, sed suamet o-
 perâ promovere voluit. Porrò scheda, cujus mentio-
 nem Rudnicius facit, quæque D. Fridericus Berent à
 Domino fundi Lindensis consensum jam obtentum
 significat, ejusdem Friderici, ut viderur, manu scripta
 istiusmodi est. Portio fundi illius, qui aliàs Tilia dicitur,
 ad generosi & nobilis quondam Domini Ioannis à Tettau
 derelictam viduam, hereditario iure spectare dignoscitur.
 Egi hactenus, cum generoso & nobile Domino, Fabiano à
 Lekeywang, dicta vidua fratre germano ac legitimo tuto-
 re, ut eius loci cessionem mihi impetraret, in quo Oratori-

um seu sacellum inaedificari possit; qui respondit nihil diffi-
cultatis in hoc fore; dummodo apud Magnificos DD. Re-
gentes Ducales id obtineri possit; idq; stipulatâ manu Do-
minus Leskevvang promisit.

Dubium non est, memoratos Rudnicii nuncios,
qui in aliis plurimis gravissimisque negotiis, operam
industriamque suam egregie probârunt, in hac quo-
que Lindæ Marianæ causa, omnem Regiomoni
movisse lapidem. Sed rebus, sub ipsum novi contra-
ctus illius Curatorii, primamque Feudi possessio-
nem, necdum usquequaque maturis, haud multum
promoverunt: præsertim cum & vis libertati Catho-
licæ tamdiu illata necdum remitteret; & ne porro
remitteret, incentores malorum Prædicantes, ab ar-
tibus, strophis, clamoribusque suis desistere aut re-
mittere nequaquam possent. Rudnicius tamen, ut
Lindense negotium promoveretur, novas tum suis,
tum Regiis, Regiorumque manibus, ut jam dicemus,
admovere non destitit machinas.

C A P U T III.

Alter Rudnicii, pro vindiciis & restauratione Lindæ Marianæ
per Sadorfciium contra Ottonem à Groben, vehementer
obnitentem, strenue admotus.

Cunctatione Græcos Trojâ fuisse petitos, verum
est verbum; Rudnicius circa cunctationem Lin-
dæ potiri desiderabat; sed tot ejus sunt conatibus ob-
jectæ remoræ atque obices, ut illi supra decennium
Græcorum, multò plus fuerit cunctandum, aut po-
tius circa cunctationem sursum prostrumque conti-
nendum; & jam hæc, jam alia via, ad urgendum ne-
goti-